

AJANKOHTAISUUS TUTKIMUKSESSA

Ajankohtaisuus on nykyiselle historian tutkimukselle tyypillinen haaste ja tavoite. Historiassa tutkivien on kyettävä perustelevaan, miksi menneitä tapahtumia kannattaa tutkia – miten historia liittyy meidän aikaamme ja mitä arvoa sillä on meille tässä ja nyt. Kaikkeen tutkimukseen aktuaalisuuden ajatus ei kuitenkaan sovi eikä tarvitsekaan sopia. Saattaahan liiallinen hallitsevaan keskusteluun sitoutuminen estää uusien tieteellisten avauksien syntymistä. Jos tutkittava aihe on edes uskottavasti ajankohtaistettavissa, siitä on kuitenkin etua. Etua usein juuri silloin, kun oman tutkimustyön taloudellisia perusteita yritetään ylläpitää apurahakemuksin.

Ajankohtaisuuden ja ajankohtaistettavuuden erottaminen toisistaan on huomion arvoisen nyanssi. Tutkimuksen ajankohtaistaminen tulee hyvin esiin yksittäisten tutkijoiden ja tutkimusprojektien rahahauissa. Esimerkiksi sosiaalisen pääoman tultua Suomen Akatemian verkkosivuilla käytetyksi termiksi, kovin moni löysi sen pian myös omista papereistaan.

Tänä keväänä ajankohtaista maailmanhistoriaa on Albert Einstein ja fysiikan tutkimuksen ihmeiden vuosi 1905. Koti- ja ulkomaisissa lehdissä on koko kevään ollut runsaasti Einsteinia käsitteleviä kirjoituksia. Samalla kvantit ovat jälleen tulleet ainakin hetkellisesti tutuiksi myös muille kuin aloitteleville fysiikan opiskelijoille. Myös Einsteinin toiminta keksijänä, jota sivutaan huomattavasti harvemmin, on tullut esiin.

Juuri nyt ajankohtaista historiaa ovat myös toisen maailmansodan loppuvaiheen tapahtumat. Kevään ja kesän aikana ne käydään eri tahoilla vielä useasti läpi – vaihe vaiheelta näkökulmaa hivenen muuttaen. Vuoden 2005 kuluessa Tekniikan Waiheita -lehdessä tullaan käsittelemään tekniikan filosofiaa, tekniikan ja sukupuolen suhdetta sekä teknis-tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskunnan vuorovaikutusta.

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
Palvelut pyörillä: Liikkuvien palvelujen kehitysvaiheita Jussi Lehtonen	5
Tehdasmaisesti taloja: Teollisen pientalotuotannon alkuvaiheita Suomessa Mervi Savolainen	18
Museot	
Tekniikan museon suursavotta (Eeva Siltala, Riina Linna & Panu Nykänen)	28
Seminaarit ja matkat	
Marraskuussa Maastrichtissa: Eurooppalaisen tieteenhistorian katselmus (Anita Honkala)	32
Tulevaisuuden teollisuusperintöä? Vierailu kiinalaisella terästehtaalla (Tuija Mikkonen)	34
Tutkimus ja opetus	
Kahden huvilan vaiheilla: Teknologian historian tutkimus Zürichissä (Tiina Männistö)	36
Järjestöt	
Radiohistorian harrastajat lämpenevät radioputken hehkusta (Reino Janhunen)	39
THS ry:n kevätkokouskutsu	44
Arvostelut	
Monipolvinen mikrotietokoneharrastuksen historia (Frans Mäyrä)	45
Väisälän veljekset tutkimuksen kohteena (Mervi Kaarninen & Sampsa Kaataja)	49
Visio hyvästä kaupungista (Tanja Vahtikari)	54
Helkama – kotitalouksien satavuotias koneistaja (Veijo Kauppinen)	56
Keskustelua	58
Kirjauutuuksia	59
Uutiset	62
Abstracts	66

Sotahistorian kultavuotena myös militääriteknologiaa nostetaan esiin.

Fysikko, esseisti ja tieteen popularisoija Kari Enqvist kuvaa uusimmassa esseekokoelmassaan *Vien Rucolan takaisin* (WSOY 2004) humanistien ja luonnontieteilijöiden kohtaamista huvittavan hienolla tavalla. Hän rinnastaa luonnontieteilijän tuntemukset pehmeiden tieteiden maailmassa siihen tilanteeseen, kun brittiläinen siirtomaaisäntä ja alkuperäisväestön edustaja kohtasivat. Kumpikaan ei juuri ymmärtänyt toisen kieltä tai kulttuuria, ja sekin mikä kuviteltiin käsitettävän, ymmärrettiin yleensä väärin.

Tekniikan historian piirissä vastaava maailmojen kohtaamattomuuden ongelma on edelleen ajankohtainen. Suomessa tekniikan historiaa harrastava on saattanut tehdä opintoja sekä teknillisellä puolella että humanistisessa tai yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Hän ei ole kuitenkaan voinut opiskella yhden ja saman oppialan ja koulun sisällä. Lähtökohtaisesti ketään ei ole koulutettu – katsojasta riippuen – humanisti-insinööriksi tai insinööri-humanistiksi. Jos tällainen koulutus olisi mahdollinen, ja näin ollen eri maailmat kohtaisivat sujuvammin, se näkyisi mitä luultavimmin myös tutkimuksessa.

Koulutusuudistusta odoteltaessa tekniikan historiaa kirjoittavat insinöörit ja humanistit astuvat toistaiseksi toistensa aloille. Tästä seuraa helposti kritiikkiä puolin ja toisin. Taso jolla teknologiaa tutkitaan, tapa jolla historiaa käsitellään ja metodologiset valinnat ovat tyypillisiä ongelmakohtia. Harva on kuitenkaan enää allekirjoittamatta näkemystä, jonka mukaan sekä syvinkin tekniikkaan liittyvä tekstianalyysi että yksittäisen teknisen objektin historiallisen muutoksen kuvaaminen nimenomaan sen teknisten ominaisuuksien pohjalta ovat molemmat tarpeellista tekniikan historiaa.

Erilaiset tutkimukset ja niiden tekijät on kuitenkin saatava parempaan dialogiin keskenään. Tämän keskusteluyhteyden parantamisesta on vastuussa myös Tekniikan Waiheita -lehti. Lehden on otettava huomioon molemmat

ryhmät, ja tulevaisuudessa sen on pyrittävä sisällöllisiin ratkaisuihin, joissa eri tutkimukselliset tasot täydentävät toisiaan yhä paremmin.

Kädessä olevassa lehdessä on ajankohdasta teollisen pientalotuotannon varhaiset vaiheet Suomessa 1930-luvulla sekä erilaisien liikkuvien palveluiden – myymäläautojen, pankki- ja postiautojen sekä kirjastoautojen – kehitys 1900-luvun Suomessa. Artikkeleiden lisäksi lehdestä löytyvät myös raportit Tekniikan Museon perusnäyttelyn uudesta osuudesta, teknologian historian tutkimuksen tilasta Zürichissä sekä Kiinan suurimmasta terästehtaasta Baoshan Iron & Steel Co. Ltd:stä. Myöskään tuoreen kirjallisuuden arviointeja ei ole unohdettu.

Sampsa Kaataja

Kirjoittaja työskentelee tutkijana Tampereen yliopistossa ja on Tekniikan Waiheita -lehden toimittaja vuoden 2005 alusta.

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 30 e/vuosi. Irtonumerohinta 7,50 e.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Pekka Niemi, pekka.niemi@ingrid.fi, puh. 0400 511346 tai 030 395 5260 tai seuran [www.sivujen kautta \(www.ths.fi\)](http://www.sivujen.kautta(www.ths.fi)).

Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetunna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä.

Toimitus- ja ilmoitusmateriaali: T.Huone/Tekniikan Waiheita, Urheilukatu 16 C piha, 00250 Helsinki.

Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö numeroon 2/2005 29. huhtikuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia.

Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä ja kuvien julkaisuoikeudesta vastaa kirjoittaja. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja toimitusohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/kirjoitukset.htm>.